

μο, όταν είδα καθαρά πώς η ζωγραφική γίνεται με την αίσθηση και άμεσα την αίσθηση σχεδόν αποκλειστικά. Γνώρισα από όλες τις ενοχλητικές παρεμβολές της κριτικής που τις πιο πολλές φορές γίνεται είτε με την σκέψη είτε με το συναίσθημα. Στη ζωγραφική, και για την δημιουργία και για την απόλαυση, τον πρώτο λόγο τον έχει η αίσθηση.

Την ώρα της δημιουργίας περνάμε από το μεγάλο του ζωγράφου χίλια δυο πράγματα, σαν δολοκλήρος άνθρωπος που είναι. Μαζί αισθάνεται και συναισθάνεται, σκέψι τετα, διασθάνεται και κάνει ό,τι άλλο δεν έχει ονομάσει ακόμα ή ψυχολογία. Το κίνη ο ήμος είναι η προσπάθεια να ξελαμπιάσει την αίσθησή του. Έτσι και σε βάρος κάθε άλλης λειτουργίας. Η κίνη προσπάθεια είναι να ιδεί και να γράψει αυτό που είδε. Και επειδή δεν είναι δυνατό να ιδεί κανείς τίποτα μοναχό του, αυτή η ζωγραφική προσπάθεια είναι πράξη συνθετική. Για τον ζωγράφο δεν υπάρχει ένα χρώμα μοναχό του. Πάντα υπάρχει σε σχέση με το διπλανό, το διπλανό.

Ο ζωγράφος με γραμμές, τόνους και χρώματα αισθάνεται, δηλαδή φοιτάει σ' έτοιμη με τον κόσμο. Όταν συνθέτει γραμμές, τόνους και χρώματα, λέει την ανθρώπινη ιστορία του, αυτήν που δεν έχει κανέναν άλλον τρόπο για να την πει.

Αυτό σημαίνει ότι είναι εγώχρημα για τον άνθρωπο, να έχει στην διάθεσή του την ζωγραφική σαν τρόπο γά να εντάξει την ανθρωπότητα του.

Οι κριτικές στο σύνολό τους μοιάζουν να μην κινούνται από το εγώχρημα, αφού πισχίζουν να υπερδέχουν την δουλειά του ζωγράφου με πράγματα ξένα. Το μεγαλύτερο μέρος της κριτικής μιλάει για τις πολιτικές, τις κοινωνικές και φιλοσοφικές πίστεις των ζωγράφων. Τι νόημα θα είχε να καταγράφει κανείς στην τόσο δύσκολη χρήση των χρωμάτων για να πη τις πολιτικές του ιδέες, ενώ θα μπορούσε να κάνει το ίδιο (και πολύ καλύτερα) με τις εφημερίδες ή το ταχυδρομείο; Άλλοι μιλάνε για αναζητήσεις της σκέψης σαν να πρόκειται για μαθηματικά. Όλες αυτές οι συσχετίσεις της ζωγραφικής με άλλες ανθρώπινες πράξεις γίνονται για να πάρει αξία η ζωγραφική! Γά κάθε τι που μιλάμε, θέλουμε να δείξουμε πόσο σπουδαίο είναι. Μην ξεχώντας λοιπόν τι είναι ακριβώς, το παρουσιάζουμε με κάτι άλλο και γυρίζουμε πλεονάζ.

Η αλήθεια είναι ότι το Έργο Ζωγραφικής είναι παραπλανα. Φτάνει στον θεατή δολοκλήρο, τελειωμένο μονομιάς. Κεντρώνει το μάτι μας σαν σύνολο, κολλάμε στο θέμα. Λύσκολα μπορούμε να βρούμε την άκρη και να παρακολοιθώσουμε στιγμή προς στιγμή την λειτουργία του ζωγράφου. Παίρνει ότι αυτό είναι η αιτία που αναγκάζει όσους γράφουν για την ζωγραφική να λένε τόσο άσχημα πράγματα, τόσο βαρύνοντες οητορίες. Το γε-

γονός ότι στον αιώνα μας οι ζωγράφοι προσπάθησαν ν' απαλλαγούν από τα «έξωτερικά», όπως λέγονται, στοιχεία της ζωγραφικής και να ζωγραφίσουν γραμμές και χρώματα με τίπο μόνο τη λέξη «σύνθεση», δείχνει πόσο μεγάλη δυσκολία έφεραν οι κριτικές. Και πάλι βέβαια δεν ξεκαθαρίστηκαν τίποτα για τους «επιδέχοντες». Βοήκων τον τρόπο να μιλήσουν πάλι αδιόρατα για έξαρσεις, για κινητικές άκινησεις, έρωτικά σύνδρομα και άλλα τέτοια φοβερά. Στον κόσμο φαίνεται να σπινδιλώ το έπιναστατικό, το περιπλοκο, το έπιστημονικό.

Όμως για όσους αγαπάμε την ζωγραφική έχει κάποια σημασία το γεγονός ότι, ενώ οι έπιστήμονες της αρχαίας Αιγύπτου άπτενχαν να κρατήσουν αιωνίως άκμαίο το ανθρώπινο σώμα ταριχευόντάς το, οι ζωγράφοι κατάφεραν να διατηρήσουν άτόφια την αίσθηση του κορμιού μόνο με λίγα χρώματα πάνω στον τοίχο.

Είναι βέβαια ένας έμμεσος τρόπος αιωνιότητας αλλά οι έμμεσοι τρόποι είναι κάποτε πιο σοφοί, πιο τραγικοί και πιο ανθρώπινοι.

Η ζωγραφική είναι έμμεσος τρόπος, και αυτό δηλώνει μια στέρωση. Αυτό στην αρχή. Όταν εδωκοθή ή σύνθεση, ή στέρωση έξαινίζεται ως δά μαγείας. Πραγματικά με τρόπο μαγικό, αφού την τελευταία λέξη σε μια καλή ζωγραφιά την λέει πάντα ο Άγγελος.

Έδω θα σταματήσω γιατί έφτανα πάλι από το μέτρο. Ξαναλέω ότι θα μού άρεσε να ιδώ γραμμένο τι σέφτονταν άλλοι για άλλες Τέχνες.

Γιώργος Μπουδανόπουλος

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΠΗΡΑΜΕ

- ★ ΣΠΕΡΑ, μάρτης '75, άρ. 1
- ★ Έλαμ. Γ. Μπαλούρη: Μνήμη (Κέδρος, Αθήνα 1974)
- ★ Η Νέα Ποίηση, τεύχος 2, Δεκέμβρης 1974
- ★ Η Νέα Ποίηση, τεύχος 3, Γενάρης 1975
- ★ Panderma 'Αγιέρωμα: Λέσπον. Καθαβά-νον: Άψυχο
- ★ Panderma 'Αγιέρωμα: Γιάννη Κ. Λούη: Έξουσία και Άντιπολίτευση στη Σοβιετική Ένωση.
- ★ Ντίνα Κατήρησιτόρη: Έμεις παίζουμε, έσεις; (Κούρος 29/74)
- ★ Γιώργος Νέζος: Ποπ ο λογία (Κούρος 30/74)
- ★ Λίνα κυράμπα: διαστάσεις (Κούρος 31/74)
- ★ Σπύρος Άντωνίου: Λιγνήματα 1974 (Κούρος 32/75)
- ★ Πάνος Φωτημάρης: Άλφαβητάρι (Κούρος 33/75)
- ★ Κνρ. Ντελόπουλος: Η διδλοθήκη στο σχολείο
- ★ Έδχαριστοίμε για την πρόσκληση τόν ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΕΡΟ.

....